

LÖVEY KLÁRA.

GRÓF TELEKI BLANKA RAJZAI.

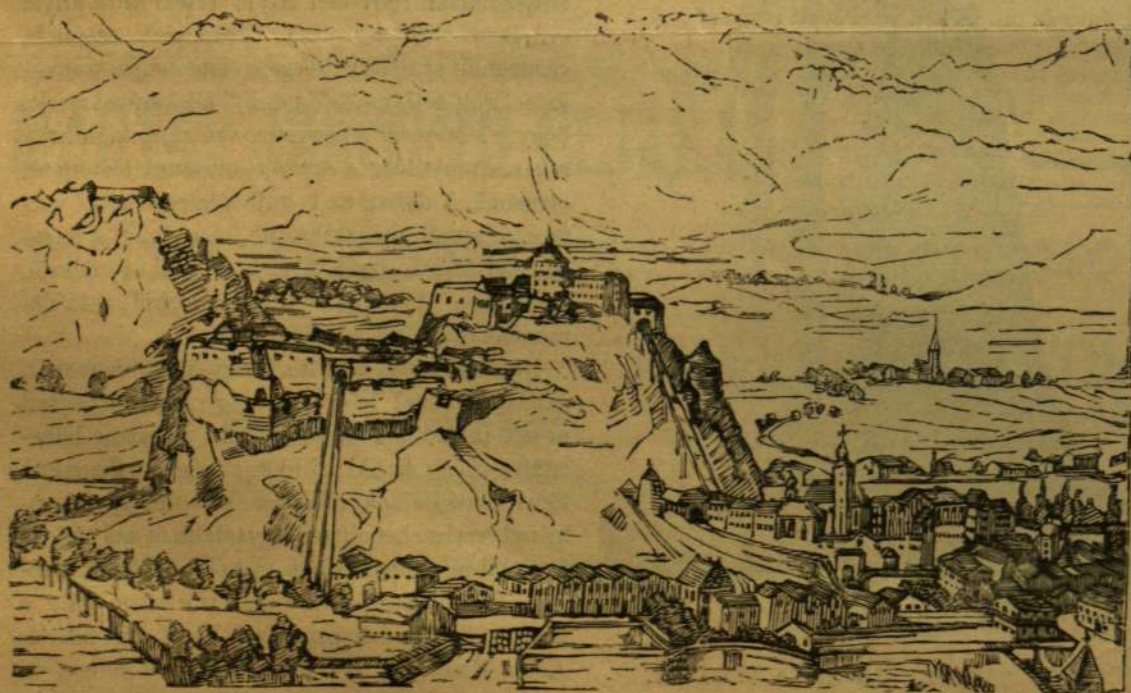
KUFSTEIN.

A világi katasztrófa után a Szatmár melletti Pálfalván, nővére, gr. Teleki Emma kastélyában elfogatott és Lövey Klárával meg egy tizenhárom éves, Erdélyi Erzsébet nevű cseléddel előbb Nagy-Váradra, később, szept. 21-én a budapesti új épületbe záratlak. Itten két évi vallatás után — melynek erőszakolt szigorából a halálra ítéletet várhatták, 1853-ban a grófnő 10 évi, Lövey Klára 5 évi várfogságra ítéltettek és a rémes hírű Kufstein várába, annak is legirtózatossabb helyiségebe, a «esésár-torony» alatti kőkoporsóba záratlak, melynek iszonyaiból egyebek közt csak azt említjük, hogy különös kegyből meg lett engedve — a fogolynök egyre súlyosbodó egészségi állapotára való tekintetből, hogy belül fűtő kályhájuk legyen, de a börtönt 6 foknál melegebbre fűteni egyáltalán lehetetlen volt!

A bánásmódot, melyben részeselek, már ez egy körülmény sejtetheti. A börtönélet sok mélyen meghatározó részletei között legkiemelkedőbb mozzanat az, hogy előkelő rokonok és a család magas rangú jó barátai buzgó közbenjárásának sikerét ő maga hiúsította meg az által, hogy a várparancsnok jelentős biztatásaira sem volt hajlandó kegyelemért folyamodni, és ez elhatározásában az sem rendítette meg, midőn 1856-ban hú társa, Lövey Klára ideje kitélvén, és kiszabadulván, ő az iszonyu börtönben, a halál sejtelmével szívében, egyedül maradt. Mert csak lelke volt bámulatosan erős és rendíthetetlen, de teste nem bírta ellenállani a börtön lassan öldöklő levegőjének, sanyarának. 1857-ben az általános amnesztia folytán kiszabadulva, csak néhány évet élt még, épen eleget, hogy megérje közelrokon gr. Teleki László gyászévét, azután épen midőn az enyhe olasz partokra volt indulandó egészsége helyreállítása reményében, Párisban utolérte a halál, ez utolsó szóval ajkán: «Magyarország», kilehelte lelkét, melynek fenséges tisztasága s ereje talányszerűnek tűnik föl a lélekbuvár előtt.

P. Szathmáry Károly, kinek egész írói működését mély hazafiai érzés jellemzi, gonddal és tárgy iránt érzett valódi szeretettel írta meg e szívetlítő történetet, melyet mint tanulságos történelmi korrajzot, mint erkölcsnemesítő és a mellett hatásos olvasmányt melegen ajánlunk az egyetemes magyar olvasók, de kiváltképp az azon kort kevésbbé ismerő ifjúság és a nők figyelmébe.

V.

KUFSTEIN VIDÉKE. — GRÓF TELEKI BLANKA RAJZA.

sában az sem rendítette meg, midőn 1856-ban hú társa, Lövey Klára ideje kitélvén, és kiszabadulván, ő az iszonyu börtönben, a halál sejtelmével szívében, egyedül maradt. Mert csak lelke volt bámulatosan erős és rendíthetetlen, de teste nem bírta ellenállani a börtön lassan öldöklő levegőjének, sanyarának. 1857-ben az általános amnesztia folytán kiszabadulva, csak néhány évet élt még, épen eleget, hogy megérje közelrokon gr. Teleki László gyászévét, azután épen midőn az enyhe olasz partokra volt indulandó egészsége helyreállítása reményében, Párisban utolérte a halál, ez utolsó szóval ajkán: «Magyarország», kilehelte lelkét, melynek fenséges tisztasága s ereje talányszerűnek tűnik föl a lélekbuvár előtt.

A NYIRI PAJKOSOK.

Történelmi elbeszélés.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

IV.

A nyíri latrok.

Hogy szegény Debreczen mennyit állt ki abban az időben: azt még elképzelni is föltéte bajos. Éhség, tüzvész és döghalál nem szüntek meg pusztítani falai között, s a török-, lengyel- és tatár- kívül még a magyar hadak is egyre sanyargatták lakosságát. Sir az emberi lélek, midőn e napok történetét elolvassa. Folytonos háboruk és viszálykodások hosszú lánczolat az, egy véghetetlen tüztenger, melyet emberi könyvek nem voltak képesek eloltani. A krónikás, ki e napok történetét feljegyezte, a zsolnárokban keres vigasztalást: «az Isten örök irgalmában.»

Nem véletlen ez már! Nem vaksors! Ez egy haragos Istenség méltó büntetése!

A kik e történet idejében megrömyedt, tehetetlen agastyánok, még akkor pölyában fekvő kisdetek voltak, midőn e csapások végtelen sora már Debreczen városára nehezedett. Már nincs, a ki az 1565-iki tüzvészre emlékezik, mikor a nyíri latrok a debreczeni castellumot felgyújtották s annak fénye mellett sorban rabolták a házakat, mindent elvívén a mi közéjük alá akadt: hajadon leányoktól kezdve a legutolsó rézpolturáig. Harmadfélszázézer forintra rugott a kár, a melyet okoztak. S a mi nincs feljegyezve a krónikában: az anyák könnyei, a kiket a haragvó Isten ostorai a legdrágábbjuktól, gyermekeiktől fosztottak meg.

S ettől fogva minden év hozott valami meglepetést!

Még élnek olyanok, a kik az 1580-iki esztendőre emlékeznek. Csak mint homályos álom tűnik fel előttük az a lángtenger, mely Debreczen városának nagy részét; a Czegléd-, piacz-, Várad-, Szent-Miklós-utczákat porrá emésztette. Tizenhét ember halálkiáltása hallatszott ki ebből a lángtengerből.

Hát az iszonyu 1585. esztendő? Mikor a pestis járt sorba kaszájával s rakásra halmozta a lakosokat; nem válogatva, ki a jámbor, ki az

istentelen? A jámbornak együtt kellett halmi azokkal, kik a végtelen irgalom kutféjét káromolták.

Hát az 1625-iki tüzvész? Hát az 1640-iki, mikor 302 ház füstje szállt fel az ég felé s a tűzbe haltak halálkiáltása remegette meg a sziveket. Mi volt az? Vaksors? Véletlen?...

Hát a mi ezután történt? Háboruk és vérontások, melyek nem érnek véget az eltűnő századdal; vad, szilaj csordák győzelemkiáltása szegény magyar nemzet haldoklásán...

És ennyi baj nem volt elég, hogy megölje. Még akkor is élt. Még akkor is fel akart támadni.

Szegény Debreczen! Szegény Magyarország!

Kalinka Vendelt már rég elfeledte mindenki Debreczenben; csak egy lény volt, a ki folyton ráemlékezett. Csak a rektor-professzor leánya gondolt rá könnyekkel szemében s szájszó megforgatta, vajjon hol lehet most az ő kedvese széles ez országban? Vajjon feltalálta-e már azt az egy szál kardot, a mely neki volt szánva: e vérről borított földön, mindenféle ellenségektől körülvéve.

Pedig tudós Pomarius uram már hetek óta tanácskozott a nagytiszteletű asszonnyal, s nyilván valami nagyfontosságú thema fölött, mert gondosan figyeltek, hogy a leány egy szót se halljon a konzultációból. Az pedig azalatt ott járt a kert fái között, s a vén almafához támaszkodva, újra meg újra fölidézte emlékében ama zokogástól elfojtott szavakat: s földön és égben nem bírt többé vigasztalást találni.

Az egyik estén a nagytiszteletű ur mindjárt a vacsora után felhuzta a slaffrokkját, a mi kétségtelen jele volt, hogy ma nem megy el a collegium bibliothekájába, hanem itthon szándékozik maradni. Már vacsora fölött is anekdotákat beszélt: régi, foliánsszerű anekdotákat a görög és római életből; szegény leánya mindegyiken mosolyogni igyekezett.

A vacsora után, miután a nagytiszteletű asszonnyal egy egyetértő pillantást váltott fölkeltek székéről és az elmélázó leánya arcát mezeirögögtá. Az felrezzent, mintha egy más világból kellett volna ideröpülnie.

A nagytiszteletű ur ezt nem látszott észrevenni, hanem megszólalt:

— Leánykám! Vajjon ösmered-e, mit mond az ó-testamentum, második része tizenhétoldozdik punktumában?

— Ismerem atyám. «Az ur Isten pedig ezt is mondotta vala: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerkez neki segítőt, mely mindenkor előtte legyen.»

— Praestanter leánykám! És vajjon miért mondta, meg tudnád-e mondani?

Meg atyám. «Mert mikor Ádám minden barmoknak, égi madaraknak és minden mezei vadaknak neveket adott volna: Ádámhoz nem talált vala hasonló segítő.»

— Bravissimo! Magnificentissimo! Excellenter! Nagyon jól ezitálad. Nem jó egyedül lenni a férfinak; de a leánynak sem jó. Mi következik ebből leánykám?

— Hogy mi következik, atyám?

— Nos? Nem találd ki? Oh! kis buksi. No hát, hogy neked sem jó egyedül maradnod!

Csak ekkor vette észre a leány, hogy mi ezből indult meg a beszélgetés. Hevesen, könnyeit visszafojtva ugrott fel helyéről s a professzor kezét megragadva, siető hangon kérdezé:

— Atyám! Mit akarsz velem?

— Hogy mit akarok kis bohó? Hallgass hát ide, azt is elmondom. — Emlékszik-e még az én leánykám arra a kis fiura, a kivel gyerekkorában oly szívesen eljátszogatott s a ki játék közben annyiszor volt «kis ura» az én leánykámnak. A kis fiu később a fejedelem seregében állott s tudom, hogy volt szem, mely könnyezett utána. No hát a kis fiu most azt kérdezteti általam a volt feleségétől, hogy volna-e kedve ezt a játékot egész a sirig tovább játszani vele?

A leány hevesen, könnyezve ugrott fel helyéről s zokogó hangon válaszolt:

— Nem! Nem atyám! Sohasem!

— Hán? Micsoda? — kérde a professzor, mintha a leány választ nem jól értette volna.

— Sohasem leszek a felesége, atyám!

— Mit? Micsoda? kiáltá Pomarius uram. — Huh! Szent Péter! Te! Asszony! Feleség! Ez a leány sir. Tudod, mi az a pszichologia?

Tudod az ördögöket. No hát az azt mondja, hogy ez a leány szerelmes már más valakibe. Látod ezt a nyakat? Ezt vágom le, ha már nem szerelmes.

Itt ezt a nyakat a fejem alatt. A saját, tulajdon nyakamat. Huh! Szent Nabukadonozor!

A nagytiszteletű ur, mikor méregben volt, maga kanonizált.

A jó Sára asszony valóban inkább ismerte az ördögöket, mint a pszichológiát. Egy becsületes mézeskalácsos leánya volt, s írni, olvasni is csak annyit tudott, a mennyire Pomarius uram megtanította. Ennélfogva a szíve is jó volt s a zokogó leánykát nagyon megszánta.

— Hagyd el már egyszer te vén medve! szolt oda az urának.

— Mit? Vén medve? kiáltott a professzor. — Ki az a vén medve? Én rá mondta? Én rá?

— Hát kire te vén bolond?

— Meg vén bolond! Én rá, a ki hét nyelvet beszél, meg a zsidót is. Medve meg bolond! És ki mondja? Egy nyelvesszók asszonyi állat!

Nem! Ezt nem lehet elhallgatnom! s akkorát csapott az asztalra, hogy az menten két felé repedt.

Sára asszony pedig mindaddig nagyon jó teremtés volt, a míg porre nem került a sor. De ha egyszer szavakkal kellett harcolni: akkor minden teremtett lélek elbujhatott előtte.

— Mit! kiáltott, mikor az asztal repedését meglátta. Még az asztalomat is eltöröd? Hát nem elég, hogy naphosszat siketitesz, te Istentől elrugaszkodott vén bolond! Még kárt is csinálsz? Elmenj innen a házamból, mert ha egy sodrófát kapok a kezembe, tudom, úgy kiporollak, hogy egész életben megemlegeted!

Pomarius uramnak volt már annyi praxisa, hogy az ilyen szónoklatok végét nem tanácsos bevárni. Mint rhetorikát értő ember tudta, hogy a végén a recapitulatio, a pars pathetica és a peroratio következik. Sára asszony mindezt kifogástalanul megtartotta.

Azért is a fejét a nyaka közé húzva, egy szó nélkül kisompolygott az ajtón, mintha az egész perpatvar nem is őt illette volna.

Pomarius uram ezen megszalasztására következő vasárnapon szép, derült idő mosolygott Debreczen városára. Az ébredő tavasz derüje mindent beragyogott s finom, fűszeres virágillat terjedt el a kertek körül. A tiszta, áttetsző légben messze látszott el a pusztaság silkja, a végtelen zöld lapály, százsorszörépek és mocsári növények ezre által tarkítva. A rektor-professzor már hajnal óta járta a mezőket; egész ifjui erőt érzett magában s már jól elharangozták a delet, mikor botanizálásából hazaérkezett.

A tiszteletes asszony már várta odahaza az ebéddel s maga Judith is jobb kedvvel csókolta kezét az atyjának, mint más alkalommal. A derült, mosolygó időjárás őt is megvigasztalta egy kissé s — csudák csudája — szívből nevetett az atya anekdotáinak. A nagytiszteletű ur maga ballagott le ebéd után a pinczébe, a «sigillum prandii»-ért, mint ő a régi borait nevezni szokta s abból Judithnak is innia kellett, bárhogy szabadkozott.

Ebéd után egy kissé elszunnyadt a nagytiszteletű ur; arra való a laboratorium; s mire abból felebredt, már itt volt a déleesti predikáció ideje.

— Te ma idehaza maradsz házat őrzeni, — szolt a tiszteletes asszony a leányának. — Aztán vigyázz, hogy semmi baj ne történjék.

Judith kezét csókolta a szüleinek; a kapuajtót bezárta; maga meg lement a kertbe, valami istenfélő, jámbor könyvvel a kezében.

Az öreg templom nagy hajója egészen megtelt az ajátatoskodókkal; a szép, tavaszi idő mindenkit elcsalt a házatól. Meg azután tiszteletes Aurora Gáspár uram predikált, a kit közönségesen «aranyzáju pap»-nak neveztek; azt az egész gyülekezet éjfélig is hajlandó lett volna elhallgatni.

A tiszteletes ur épen a közepén tartott a szónoklatának, mikor a bezárt ajtókon keresztül valami határozatlan láрма hallatszott be az utcáról. Eleinte csak egyes szaggatott kiáltások, de utóbb valami szünni nem akaró zaj, mintha jajveszékélő emberek szaladnának fel meg alá az utcákon.

Aurora uram nem figyelt a lármára s higgadtan tovább folytatta a predikációját. De a másik perczben már nagy robajjal tárult fel a templom ajtaja s valami rémült, kétségbeesett hang hallatszott:

— Az Istenért! Az egész Varga-utca lángban áll!

Ez a kiáltás aztán minden isteni tisztelet egyszerre megszakasztotta. A rémület kiáltása hallatszott az egész gyülekezet ajkairól. A Varga-utca lángban! Akkor az Isten legyen irgalmas mindenki lelkének!

A templom egy pillanat alatt egészen más képet öltött magára. Menekülő, egymás hátán átugró embertömegek, zavart kiabálás, egy-egy asszony javszékélése, a kinek családja éppen a Varga-utczában maradt s mind e zürzavaron keresztül Aurora uram férfias megnyugtató szavai: egy-egy esepp olaj a vihar korbácsolta tenger zavargó hullámaira.

Az embertömeg kijutott valahogy az utcára; kiabáló, összeroncsolt alakokon keresztül, a kiknek javszékélése összeolvadt a menekülő emberek kiáltozásaival, az utcán végigrohant a sikolyaival, s valami borzogató, rémületes morajjal, a mit a harangok összeolvadt kongása támasztott.

S iszonyatos látvány volt az, a mi az emberek elé tárult. Az egész Varga-utca, végétől végig, egy beláthatatlan lángtengerbe borítva, melynek füstje az egész égboltszót befekteti. S ebből a lángtengerből kétségbeesett sikoltások hallatszanak: azt valami borzadalmos végighallgatni. Két óra alatt más hat utca állott lángban: a Burgundia, a Varga, Csapó, Szappanos, Czegléd és Olajos utcák s az egész láthatár egy végzetlen tüztengerbe volt borítva. S midőn a nap már rég eltűnt a láthatár szélén: még sokáig nappali világosság terjedt el az éjszakában s azt az éjét egy ember sem bírta elfelejteni, még ha gügyögő gyermek volt is borzalmaiban.

Este volt már, midőn a Debreczen körül levő puszták lakosai is begyülekeztek a városba. A szél egész Bodóházig elvitte a szikrákat, s mint a krónika feljegyzé, a harangzúgás zaja mérföldekre elhallatszott az éjszakában.

S a tűz még egyre nem akart megszűnni. Az emberek örülten futkároztak az utcákon s még a saját lakásukat is elfelejtették.

S akkor egyszerre egy új borzalom járult a többihez. Valami rémült ordítás hallatszott a város végéről s az minden meglevő nyugalmat egyszerre elpusztított.

— A nyíri latrok betörték a városba! A nyíri latrok! a kiknek ősei már 1565-ben a városra ütöttek, a kik a debreczeni castellumot felgyújtották, a kiknek nevével csak a gyermekeket ijesztgették azóta: íme a valóságban is itt vannak!

A mi ezután történt, azt már nem lehet többé leírni. Eszeveszett futkározás, rémült sikoly, szerzetes kalandozó rablók lármája s mindez a város valamennyi harangjától kísérvé: elképzelni is rémület. Sok ember megöszült azon az éjszakán.

S mikor Pomarius uram a zürzavar után hazatérhetett a házához: a kapukat feltörve találta s a házat üresen. Judith sehoh sem volt. S kivüle még tizenhét apa kereste hiában a gyermekét.

Azok már mind a nyíri latrok kezébe kerültek.

Ez az év valóságos rémesztendő volt Debreczen városára. A tüzeset három nap lefolyása alatt ismétlődött s akkor a gyújtogatásokat elfogták. Egy Bereczki Márton nevű legény volt az, a szeretője társaságában. Miért követték el a rémdolgokat? Mi ösztönözte őket a szörnyetetre? Sohases lehetett kideríteni. «Csak eszközök voltak a mi Urunk kezében» suttogták a debreczeniek...

De ugyanakkor egy más dolgot is kezdtek el suttogni. Voltak, a kik a «nyíri pajkosok» vezérében Kalinka Vendelt vélték fölfedezni s a czimborái között a nyolcz kicsapott deákot. S ez a vélemény mind jobban elterjedt s végül Pomarius uram is meghallotta.

S akkor eszébe jutottak a tiszteltes urnak: Judith vonakodása a házasságtól, Kalinka Vendel gyakori látogatásai, s nem volt nehéz kitalálni, hogy a két gyermek régóta szerelmes egymásba.

S most már az elrablást is értette; hiszen az egész szerencsétlenség csak annak kedvéért lehetett inscenirozva.

Oh! hogy ő ezt nem látta előre!

Kévs napok alatt az egész városban elterjedt a történet s most már ezer meg ezer ember tállkozott, a ki mind személyesen látta Kalinka Vendelt. Sőt olyan is akadt, ki a Judith elrablását is a saját szemével nézte végig.

S ekkor hozták a debreczeniek azt a határozatot, hogy Kalinka Vendel és a többi kicsapott

A CZILINDER-PRÓBA.

Bihari Sándor festménye.

A képzőművészeti társulat mult évi kiállítása emlékezetes marad a magyar művészek nagy sikereivel. A kiállítás annyi jeles műve közt egyik legfeljebb volt egy fiatal festőnek, Bihari Sándornak «A bíró előtt» című életképe, melyben a népies humor oly jóízűen nyilatkozott, s mely festőjének kitüntető díjat is nyert, s képet magát pedig ő felsége a király vásárolta meg.

E derék fiatal művésztől mutatunk be ezuttal

A CZILINDER-PRÓBA. — BIHARI SÁNDOR FESTMÉNYE.

deák elevenen megégetendő. Bárhol, bármikor és bárki által lesz is elfogva!

De Kalinka Vendelre nem bírtak ráakadni. Nem lehetett többé látni a városban.

S ki merte volna üldözni? Holott akkora volt az évben a félelem, hogy még az Isten házába sem mertek eljárni a debreczeniek s csak az utcán hallgatták «a scholabeli tudós ifjak» beszédét.

Rémítő esztendő volt az!

S még nem is volt vége! Ki tudja, mi következik ezután?

(Folyt. köv.)

egy életképet, azt, melylyel legelőször vonta magára szép tehetsége a figyelmet.

Vidám népjelenet ez is, nevető alakokkal. A batyus zsidó egy falusi szobában kirakta bagázsát. Kínálja a portékát; adja olesón, akár pénzért, akár cserében más holmiért. Egy sarju legénynek megtetszik valami — egy cilinder. Ledobja kalapját, fejébe csapja a kürtő-kalapot, állásba vágja magát, a makra pipát hetykén szorítja a fogai közé. Mintha mondaná: nézzétek csak, városi gavallér vagyok, Lobogós ingujjban, ptykés mellényben, gatyaszárban, meztláb — hát bizony csakugyan mulatságos látni a legényt. A magyar nép úgy sem szereti a cilinder-kala-

pót. A legény arcán is látszik, hogy meg akarja csufolni azt a fejtűdőt, melyről az egyszerű paraszt ember azt kérdezte: végig fej van benne? Kaczagnak is rajta. Az öreg anyóka ott a böleső mellett a kezét is összecsapja: jaj milyen maskara! Az a két vászoncseléd aligha nem ahhoz a gondolathoz nevet, hogy: így bizony nem kellenél nekem Peti. Egy kis lány pedig valósággal meg van ijedve, mintha a mumust látná. A háttérben az ajtónál is van néző és nevető nép. Csak a zsidó marad meg a maga üzleti vénájában. Széles mozdulatokkal erősíti: mintha csak kendre szabták volna.

Szerencsére egy tehetősb ismerőse érdeklődött a fiatal ember jövője iránt, lehetővé tette neki, hogy Párisba mehessen. Itt kezdett rendszerebben tanulni és itt festette «A cilinder-próbát» is, melylyel oly jó benyomást tett a képzőművészeti társulat kiállításán. Jelenleg Velenczében tartózkodik.

EGY OROSZ NÁBOB TÖRTÉNETE.

Golosine «Arisztokrázia ruskája» című munkájából.

Kievől két verstny távolságban egy erdős hegylázcs tövében a lientkovi várkastély rop-

mintegy 180 mértföldnyi kiterjedésű urodalmakat örökölt. Az öreg herceg nem volt fukar, de jövedelmét, melyek évenként 8—9 millió rubelre rúgtak, nem költötte el, mivel az ország határait soha sem lépte át. Halála után a vert arany medvebőrökbe varrta, az ezüst pénz nagy hordókban hevert a lientkovi várkastély pinczéiben, azonkívül a moszkvai és szt.-pétervári bankok könyveiben mesés összegek voltak a herceg nevére beriva.

Midőn Miklós császár a krimiai hadjárat után Kieven keresztül utazva Lientkovban Seremetjeff Boris hercegnél megebédelt, szóba kerültek a szerencsétlen háboru roppant költségei.

— «Te Nikolajevics Boris, — mondá mosolyogva a különben rosszkedvű császár a hercegre fordulva, — a te tokaji borod sokkal jobb, mint az enyém, de még azt is hallom, hogy több pénz van mint nekem!»

— «Felsőes uram — felelé a büszke főur földig meghajolva, — ezt a magyar bort egyik ösöm a boldog emlékü Katalin császnétól kapta ajándékba; a mi pénzemet illeti, az a legutolsó kopékáig felséged rendelkezésére áll ugyan, de nem tudom mennyim van...»

— «Na, veté közbe nevetve a császár, — ha meghalsz, kitémetlek, mint valami ritka állatot, mert annyi bizonyos, hogy te vagy az egyetlen ember Oroszországban, a ki nem tudja, miye van; s hogy e nevezetes faj ki ne vesszen, parancsolom, miszerint egy év alatt megnövelj. Érted Nikolajevics Boris? egy évet adok, többet nem!»

Ezzel a fejedelmi pompával felszolgált ebéd véget ért, s a császár lakosztályába visszavonulva, a környezetéhez tartozó tábornokok és főurak vigan poharazva, irigy szemekkel nézték az óriási étterem minden zugában felhalmozott arany edényeket és drágaságokat.

Adlerberg gróf, a császár első hadsegéde, ura parancsára felhívta Seremetjeff herceget, hogy a rendes whist-partiában részt vegyen, melyet Miklós császár minden este játszani szokott. A játszó-asztal a kastély ugnevezett malakhit-termében volt felállítva, melynek lapis-lazulival és malakhittal bevont falai két millió rubelbe kerültek.

A császár leült, de kártyát nem látván az asztalon, a mögötte álló herceg Dolgorucki főkamrára nézett, ki rögtön észrevette a hiányt, mire Seremetjev az ajtóküszöbön várakozó udvarmesterének halk hangon megparancsolta, hogy azonnal kártyát hozzon. De sem az udvarmester, sem pedig az utána küldött főhadsegéd nem hoztak kártyát azon egyszerű okból, mivel a számtalan milliókat érő palotában whistkártya nem volt található.

— «Na Seremetjeff — kiálta nevetve a császár — látom, nagyon okos ember vagy, mert kártyát nem tartasz házádnál, de máskor, ha erre jövök, akarom, hogy legalább egy játszma tisztességes francia whistkártya legyen; nesze két ezüst rubel, ezen vétes számomra kártyát.»

Ezzel a császár nyugalomra térve, egy óra múlva siri esend uralkodott az egész házban, a herceg lakosztályán kívül, hol az udvarmester, az első francia komornyik, és egy óriási cserkesz vadász remegve várták uruk megerkezését, ki azonban egyelőre a szerencsétlen titkáron töltötte boszuját, a mennyiben ezt okozta, hogy a császár szokásos whist-partiáját nem játszhatta el.

— «Ti kutyák! — ordítá vad dühében Seremetjeff, midőn szobájába lépett, — hát csak azért vagytok a világon, hogy lopjatok, de semmink gondját nem viseltek? Majd holnap számolunk; izenként szedetem le hátatokról a húst: takarodjatok.»

A szegények jól tudva, hogy a fenyegetés nem pusztán szó, mert ezelőtt néhány nappal a herceg egyszerűen fejbe lötte egyik szerencsés szolgáját, ki véletlenül a kedvenc agár lábát körtözte, — virradóra valamennyien megszöktek, mi azonban a herceg dühét csak fokozta. Korán reggel a császár kíséretével eltávozva, ujjal arra figyelmeztette Seremetjeffet, hogy a két ezüst rubelnek gondját viselje, azonkívül pedig az ev lejártá előtt nejt Szent-Pétervárotl mutassa be.

Alig, hogy az utolsó császári kocsi a várkapun kigördült, előállt a herceg pompás ötös fogata is, mely őt nyilsebességgel Kiewbe vitte. Itt mindenekelőtt egyik ügynöke által valamennyi whistkártyát megvásároltatta, mire aztán a nemesi klubba ment.

Itt mindenki tudta a fatalis kártyaesetet, de azért nem mertek a herceggel kikötni, kinek barátságára, illetőleg mindenkor teli erszényére, oly gyakran rászorultak.

A különböző derült arc, a cilinderes legény jól kiváló alakja, a vidámságnak egyik személynél a másikra áradása — a festménynek ama tartalmas benső tulajdonságai közé tartoznak, melyeket Bihari későbbi festményein is megkapunk, s melyek a tárgy megválasztásában, előadásában a művész fejlődésével együtt haladnak tovább és igen biztatólag szólnak jövője mellett.

Bihari a legifjabb generációhoz tartozik. Nagyváradról való, ott kezdett először festegetni, minden rendszeres festészeti utbaigazítás nélkül. Majd Budapestre jött, a hol még azonban pár év előtt sem volt meg az a művészeti élet, melynek közepette buzdulni és tanulni lehetett volna.

pant kiterjedésű romjai láthatók. Pedig alig mult harmincz éve, hogy ott mesés pompa és fény uralkodott.

A világ minden részéből összehalmozott műkincsek milliókat értek, s az angol mintára berendezett meglegházak, istállók és kocsiszinek bármely fejedelmi udvar díszére váltak volna; egyszóval minden oda mutatott, hogy a ház ura nem csak dúsgazdag ember, hanem az Oroszországban divó durva külsőségeket tökéletesen mellezőve, az új világ kényelmét mutatta be honfitársainak. — Lientkov ura, Seremetjeff Nikolajevics Boris herceg 1844-ben atyjától Oroszország különféle részeiben 25,000 jobbágyot, s

Seremetjeff, ki előbb soha sem kártyázott, büfelejtésül a mindenkor kész hazardjáték-kompaniához csatlakozva, reggelig vagy 500 ezer rubelt veszített, oly kikötéssel, hogy más nap revanche-ot vehessen.

A revanche fejében azonban ujjában valami 900,000 rubel maradt a zöld asztalon. És ez tán két hétél is tovább tartott, néhány millió veszteséggel, míg csak véletlenül a herceget valami rokona arra nem figyelmeztette, hogy az egész társaságtól a legjobb esetben még 50,000 rubelt sem lehetett volna nyerni, ennél fogva örülsz lenne, velük tovább játszani, illetőleg a pénzt torkukba tömni.

Seremetjeff rövid időre magába tért, de csak azért, hogy Sat.-Pétervár különféle előkelő játéklarangjaiban egy fél év alatt közel 9 millió rubelt elveszítsen.

A dolognak híre a cázárhoz is eljutván, Miklós császár, ki a hazardjátéknak határozott ellensége volt, magához hívatta a herceget, és megparancsolta neki, hogy azonnal megönsülve, két évre külföldre menjen.

Seremetjeff engedelmessé, és néhány hét múlva oltárhoz vezette Trubetzkoy herceg bájos leányát, kinek hozománya bőven pótolta a zöld asztal veszteségeit, azonkívül a nő férjét igazán szerette is.

A fiatal házaspár legnagyobb kitüntetéssel lón a teli palotában elfogadva, s a szokásos tömeges látogatások után külföldre utazott.

Eleinte a szokatlan életmód elfeledtette Seremetjeffet a kártyaszatoláinak, s neje, kit szülei arra figyelmeztettek, hogy férjét soha magára ne hagyja, már elhitte, miszerint minden bajon túl van, midőn Párisban egy szép napon azt kellett tapasztalnia, hogy férje éjjelenként szobájából megszökve, csak másnap délelőli szokott hazajönni.

A Cercle des Etrangers, s a Jockey-klub játékkermeiben már előre számítottak az orosz nábob megerkezésére, s midőn ez eleinte magától nem jött, találtak rá módot, hogy az aranyos madarat lépre csalhassák. — Neje gyöngéd szemrehányásai csak fokozták a bajt, a mennyiben Seremetjeff rövid szavakkal oda utasította a szegény fiatal asszonyt, hogy komornáival a legközelebbi vonattal Lientkovba visszatérve, megerkezését ott várja be.

A hercegné hatalmas rokonai panaszt emeltek Seremetjeff ellen a cárnál, ki is párisi nagykövét, Megendorff bárót felhívta, hogy a herceget azonnal küldje haza.

Seremetjeff eleinte nem akart a cázár parancsának engedelmessé, de miután Megendorff arra figyelmeztette, hogy ily módon vagyona elkoboztatásán kívül még életét is kockáztatja, rögtön Sat.-Pétervárra utazott.

Neje nem ment Lientkovba, hanem szülei házában várta férje megerkezését, miről ennek azonban tudomása nem volt. A rendőrniszter, kinek Seremetjeffnek Sat.-Pétervárról jelentkeznie kellett, azzal a hírrel fogadta, hogy őt azonnal a teli palotába kell kísérnie.

Miklós cázár akkor már nagyon beteges lévén, indulatosságát sokan megéreztek, kik eleinte nála nagy kegyben állottak.

Midőn Seremetjeff a kihallgatási terembe érkezett, mintegy rosszat sejtve valami ürügy alatt távozni akart, de e pillanatban lépett ki a cázár szobájából Dolgorucki főhadsegéd, s a herceget bevezette.

— «Lám, Nikolajevics Boris, — kezdé a cázár majdnem tréfás hangon, — tölem sajnáltad a whist-kártyát, melyen legfeljebb három-négy rubelt szoktam nyerni, vagy veszíteni, magad pedig valóságos kártyás lettél, s azon az uton vagy, hogy nem csak a magad vagyonát, hanem nőd hozományát is ily ostoba módon elpocsékoljad. Ennek véget akarok vetni.»

«Te most nőddel együtt azonnal Lientkovba fogsz menni s onnan addig ki nem mozdulsz, míg meg nem engedem. — Elmehetsz!»

Ezzel a kihallgatásnak vége lévén, mindenki gratulált Seremetjeffnek, hogy ily olesón megmenekült a cázár haragjától.

A hercegné, ki férje hibáját régen megbocsátotta, örömmel vette a számítás híré, abban a reményben, hogy az a nélkül sem fogna sokáig tartani, s férjét borzasztó szenvedélytől bizonyára meggyógyítandja.

Seremetjeff azonban nagyon zokon vette, hogy neje Párisból nem utazott rögtön Lientkovba, s e miatt bizonyos feszültség állott be a házastársak közt.

Lientkovban a büszke főúr sehogy sem tudta azt a gondolatot eltűnni, hogy személyes szabadsága bizonyos tekintetben korlátozva van, a mennyiben még Kievbé sem mehet, sem pedig szomszédjait a tartomány túlsó végén meg nem látogathatja. Későbbben azzal a rögeszmével foglalkozott, hogy e miatt alttalvói és eselédjei is kinevetik és kigúnyolják.

Egy egész év leforgása alatt senkit sem fogadott és nevével csak a husvéti ebéd alatt beszélt, midőn ősi szokás szerint egész háznépével együtt kellett étkeznie. Különben szobáit napokig sem hagyta el és magányosan étkezett.

1855 december 31-én éjfélok Kievbén, valamint a szomszéd helységekben, iszonyú durramást lehetett hallani, mely sok helyen még az ablakokat is megrepszettette.

Másnap Kievbén megtudták, hogy a lientkovi várkastély levegőbe repült, s most csak mély gödrök s széjjel szórt kőhalmazok jelezik a nagyszerű épületek helyét.

És csakugyan így is történt. A miként később kitudódott, Seremetjeff azon ürügy alatt, hogy az Uralban levő ezüstbányába puskaport akar szállítani, lassankint vagy háromszáz pudot hozatott Lientkovba, s a hordók a vár alatti pin-czikében lettek elhelyezve.

Miként gyujtotta meg Seremetjeff a puskaport, arról senki hírt nem adhatott, mert a várban, s annak számos melléképületeiben levő emberek mindenestől elveztek, s csak itt-ott lehetett az emberi hullák egyes egészen elroncsolt részeit feltalálni.

A borzasztó katasztrófában 430 ember vesztette életét.

Seremetjeff december 28-án egyik tatár lovászát Kievbé küldött a postára, oly meghagyással, hogy egy levelet feladva, onnan azonnal Zaleszkibe lovagoljon az ottani főerdészért. Mire a tatár ura izenetével Zaleszkibe ért, Lientkov már romban hevert.

Igy végezte életét Oroszország egyik leghatalmasb Oligarkhája, ki a cázár látogatása előtt megelégedetten és boldogul élt, míg a szerencsétlen whist-kártya hiánya belőle véletlenül játékosnak nem csinált.

Lientkov romjai alatt a szakértők véleménye szerint legalább százhusz pud arany, és két-száz pud ezüst van eltemetve, a többi drágakövekkel kirakott műkincseknek kívül, de a család nem engedte meg, hogy a nagy sirban, mely annyi ember csontjait fedli, ásások történjenek.

A BÁJOS GYERMEK.

Bölesőben a jöllét nem ringatott,
Szükségben élsz, szerény homály fed el;
De biztatón ragyog csillogzatod:
Oh lányka! tégedet a sors kegyel.
Fejem bár őszül, zsenge lényedet
Látván, keblem feléled és örül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Élted fáján tizenkét év virít;
Játékid közt ugrálva szállsz tova.
Szemedre még sürt fátvót borít
Korod bíbját szövé káprázata.
S míg elbúvól gyermekéd kellemed,
Merész tekintetében szellemi ül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Gömbölyded pozsgás arcod, min a lés
S egészség legszebb rózsája pirul.
A barna haj, varázstűzű, sötét
Nagy szemeid, s mely nyíltan domborul,
A homlok. tude ajánd, száza kecséd:
Mindez csodás összhangban egyesül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Rád a fejletlen szépség bája leng,
Mely nyílásban öntudatlanul
Szunyadva annál dicsőbben dereng,
A hajnaként, mely az egen kigyul:
Mi megható kép! . . . angyal intezet
Szívet nyerő vonásaid körül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Szép vagy, s szépséged lelked tükre csak;
Szívárvány, mit fest égi fényugár.
Szívedben vajmi ritka a salak
Az érték közt, melyet magába zár!
Az erkölcs, jószág, hűség, szeretet
E kisdéd szentélyben ki nem merül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Im képed! melyet híven vázolék,
Minőnek téged élted hajnalán
Megismerhetnem engedé az ég,
Te idegen! de nem szívelem ám:
Ehez közel hozott a szeretet,
Melytől te érted vérzik és hevül.
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Mi sorsot rejt számodra a jövő? . . .
Szívem szorong . . . de benne él a hit,
Hogy az, kitől kebled erkölcsé jó
Öltamadul, — az Isten megsejti:
Ily sok kegyét hálátlanul ne vedd.
Melyben szegényes sorsod részesül!
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

Ha évek múltán elméd érni fog,
Olvasd el ezt . . . s emlékezzél reám!
Reám, ki szív szerint atyád vagyok . . .
Áldás fakadjon lépteid nyomán!
S ha egykor útad síromhoz vezet,
Ejts rá egy könnyet pilláid közül!
Jó gyermekem! az ég dús kincseket
Pazarla rád és bájjal vett körül.

ÉRNYEI JÓZSEF.

TÖLGY TÖVÉBEN.

Halma Ernő után.

Hűs árnyékodban pihenek hát ismét
Vén tölgy! ne izz el innen hidegen,
Borítsd reám koronád lombos leplét,
Hisz nem vagyok én hozzád idegen . . .

Fiatal álmin' itt szövéim alattad,
Míg betakartak hűvös lombjaid;
S most, a hogy zűgsz, — hallom — így kérdez
gallyad:

«Beteljesültek ifju, vágyaid?»

«Nézd én még mindig zöld pelbelé' járok,
S oly viruló vagyok, mint hajdanán, —
Te mért vagy olyan bús? Távol hazától
Sokat eselődől, szenvedél talán? . . .»

«Koronámat a villám dűlta, járta,
S törve hanyatlott anyni lombos ág,
Agg, kérges törzsem ódon derekába
Ronesoló féreg furta bé magát.»

«A fájdalomnak fájdalmát éreztem,
De valamennyit büszkén türtem én.
És lásd, begyógyult a sok seb testemben,
S ágamon újra zöldel a levél . . .»

Igy szól a tölgy s hozzá vígan susognak
Zöld levelei lombos ágai, —
Mig az én keblem úgy fáj! Ugy sirátlak,
Ifju koromnak eltűnt álmai!

Megyek, megyek tovább, elagott tölgyfa,
Hisz hajt, hisz izz szünetlen gyezetem, —
Megyek, megyek s minden gallyad megáldva,
A távolban is rád emlékezem . . .

KIRÁLY KÁLMÁN.

M-GY-MONOSTOR.

Írta GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

Monostor! E szóra kedves gyermekemlékek
egész raja kél föl szívemben: zsongva, röpködve,
aranyos fényben szállongnak körülöttem. Minden
olyan deris, vidám; a bölesőtől a meny-
asszonykoszorúig minden! És nem lenne e feled-
hetetlen emlékek közt egy sem sötét, még most
sem, ha a monostori nagy házban ők, az én jó
szülőim várnának reánk.

A mint Bánffy-Hunyadtól a hegyek között
Monostor felé fordul az út, a táj egyre erősebb

*Beszélyek és próságok» ezim legújabb művéből.

kinyomatban mutatja, hogy a havasok felé közel-
günk. Monostor még nem egészen havasali falu,
de jellege már az: sziklás utcáinak haladunk
fölfele; más-más panoráma tárul elő, napfényes
patakocskák cseregnek, szakgatott magas hegyei-
nek mély vágásain át fonségesen bontakoznak ki
a sötétlő fenyves hegycsúcsok s ezek közt vulkán-
ikus behorpadásával a havasok királya, a vén Vle-
gyásza. Monostor (vagy egészen kiúva: M.-Gyerő-
Monostor) a Kemény, Kabós és már kihalt Gyerőfy
testvércsaládoknak volt a fészke, s innen irat-
kák magukat. A híres Kemény Jánosnak itt állt
a háza.

Kalotaszeg magyar falvai tiszta magyar közsé-
gek, a hol még beszélni sem tudnak oláhul, de
már Monostor lakosainak több felénél az oláh,
hanem azért össze nem házasodnak, egymás mu-
latságaiban részt nem vesznek s ha meg is törté-
nik, hogy a «magyar tánczba» egy-egy előkelőbb
oláh leányt beránt egy fordulásra — a nézők
közül — a magyar legény, de már arra nincsen
eset, hogy magyar leány álljon «oláh táncz-
nézőbe» és kitégye magát annak az eshető-
ségnek, hogy «szukátá»-ra hívják. Egyébként jó
egyértésben élnek, öltözetükben sem utánoz-
zák egymást, mind a kettő megtartotta a maga
nemzeti viseletét. Nem is sejt az a népviselethez,
a ki összeveti a kalotaszegi magyarságban, az
oláhul.

Sűrű farkú zöld lombjai közül kiténik a szép
karcos tölgy; a jól ismert sziklás utcákat,
most is, mint régen, néhol cziczekakos sziklapár-
kány szegélyzi, azontúl malomkerekekre ömlő
acélszíntű patakok, rájuk hajló görnyedt fűzek.
Itt is, ott is egy-egy ismerős arc: elő emlé-
kei a múltnak.

«A boldogságra kevés csak a jelen,
A múlton épül az, s az emlékezetem:
Örömeinkre színt, s derít az ár,
Mint a gyök adja a virág színet, szagát.»

A nagy ódon épület tágas udvarán megállnak
a kocsik.
Telep rá tekint.
— Tehát ez az a ház?
— Ez, az édes apám háza. És a feltoluló fé-
nyes gyermekemlékekre sötét fátvól borul . . .

Rövid idő múlva a festőtáblán kidomborodik
a fényes épület, kiszögellő előreszévével, kétfelől
két hosszú lépcsőorával, a háttérben a magasan
emelkedő nagy kert sűrű lombzatával, a ház
előtt a kerekés kút bemohosodott kőgardijával.
Az épület kiszögellő részén a napóra most is ott
mutatja a perczeket: e mozaikjait az örök idő-
nek. Milyen jó lenne napórának lenni, hogy csak
a napfényes derű számíton életünkben! Az óra
ott áll verőfényes helyén, de a ki oda festette:
az én jó apám, már tizenkét év óta nyugszik
ott, a honnan még senki sem tért vissza. Az ő
keze írta az óra fölé: «Tempora si fuerint nu-
bila, solus eris!»

— Ez valami festői szép! — mondja Bruck
Lajos, a mint a faluban szétbarangolunk. Lát-
szik tekinteten a teremtő erő felesillanása. Lel-
kesülten festi a patakok ágobogás gátjait, a lom-
bos fák és nagy sziklák alá huzódott kicsi
malmokat, a malmok előtt szemecskélő tyúko-
kat, gyapjút fonó oláh nőket, vizet merítő csinos
magyar leányokat, kiknek olyan az arcuk,
mintha tejből és rózsaszirmból volna. Bruck
nem szándékszik tovább jönni, megkapta, a mit
keresett s a mit Franciaországban nem találhat.
Telep még nem.

— Menjünk a Radóhoz. Itt állt hajdan a Radók
vára — legalább a népmonda így tartja — de,
hogy ide jartunk mi jó apámmal minden reggel,
azt én nem felejttem soha! Itt születtek azok a nép-
dalok, melyekhez Izsó a «Népdalok lőse»-t véste.

A várdomb keleti részéről gyönyörű a lete-
kintés: zöldelő völgy mélyén kanyarogva foly egy
patak, imitt-amott magas sziklák gátról omolva
le. Kicsi házakra és malmokra fűzek és fényes
levelű nyírfák borulnak. A szemben lévő oldál
szakgatott szürke sziklából áll, mint egy óias
orgona; távolabb mint egy kővé vált park-vö-
rösbe játszó sziklabokrokkal szegélyezve. A mély
barázdákat törmelék borítja.

— Nagyon szép, de még mindig nem az, a mit
keresek, vadabb táj az, — mondja Telep.

Paraszt-szekerek állnak elő, mert azt a vadabb
tájat ruganyos kocsikon meg nem látjuk. A vi-
dám társaság besüpped a szalmaitéskébe s a kis
mókány lovak neki iramodnak. A táj egyre zor-
dabb, de regényesebbé is válik; apró Szent-
László-pérez borítja az utat, földeket s ezek fölött
dúsán reng a tavaszvetés, aztán vörös rétegi

partok után sziklás helyek jönnek, innen is, on-
nan is szilaj zuhogással törnek elő a hegyi pata-
kok; a meredek úton sziklaszikátorokon haladunk
fölfele; más-más panoráma tárul elő, napfényes
ormok fölé sötétlő hegylánc simul, a hegyek
között egy-egy fehérőló juhnyáj, gyönyörű szo-
mor nyírek között kicsi «kaliba». Amint felérünk
egy teres helyre, a buja zöld fű közül szintén
szomorú nyírfák hamvas-fehér törzse emelkedik
ki s a lehajló lombokon mintha esőesőpöckek ra-
gyognának, oly fénylők a levelkék.

Óriási rezgő nyírfák alatt több «kaliba» fehé-
rik s azokból szülőfalvam ismerős alakjai jönnek
elő; ha névről nem is tudnám megnevezni az
ujabb sarját, de hogy melyik «nemzetiségből»
valók, azt biztosan eltalálom. Míg a szénakészí-
tés tart, itt maradnak a hegyek között: csak va-
sárnap térnek haza, s ez az, a mire Adam asszony
azt írta, hogy a magyar paraszt kimegy nyar-
alni, de a telet falusi lakásán tölti. A kaszások,
a mint meglátunk, kaszáikat a nyírfákra akat-
ják és körül fogják a szekeret, mert hát:

— Instálom, erősen kibúbnós a hely, sok
volt az áldásból, elázott a föld, mint a részeges
ember.

— De hát ne szakítsák félbe munkáikat! —
mondjuk.

Fénykép után, rajz. Bizó Géza.
CSORGÓRA MENŐ BÁNFFYHUNYADI FIÚ.

— Telik az időbül! — s azzal az igazi zív-
ves készséggel kísérik és tartják a szekereket, a
mi e vidék lakóinak s különösen a monostori
embernek erős sajátsága. Egészen csak zívesség-
ből teszik, még egy pohár bort is csak úgy fo-
gadnak el, ha látják, hogy nem fizetéképen
nyújtják, csak barátságából.

Ha az a felleg megereszkedik, el sem is
bocsátjuk, magunknál fogjuk éjjelre, van mi ná-
lunk elégséges alkalmatosság, ha nem olyan,
mint a faluban, de pótolja a csűr meg a fris
széna. Na instálom, — közbe szól az egyik, a
mint ringva halad a szekér a nyirkos rétségen.
Ez a kaszáló épen az Imre Mártoné. Az az
Imre Márton pedig a falu poétája. Az apja is ver-
set csinált. Szántás közben lehet legjobban kigon-
dolni verset, — szokta mondani az öreg. A fia
meg azt tartja, hogy ki lehet azt mindenütt és
megénekel mindent: születésemet, férjhez mene-
telemet és még több más alkalmat mind ver-
sen adta tudtomra; különben másokat is meg-
énekel.

— Na itt van a költő a Parnasszuson, —
mondja férjem, a mint meglátja Imre uramat fe-
lénk közelébe, — hadd mutassam be a társa-
ságnak, tehát ajánlom: Imre János monostori
költő, Telep Károly magyar festő (a többiek e
vidékiek voltak, azokat nem kellett bemutatni).

— Na hát az isten éltesse a tekintetes festő
urat, szívből örülök, hogy mihozzánk jött, a

többi uraságokat is mind egyen-egyen áldja meg
az úr isten.

— Szeretném egy versét olvasni, Imre uram.
— Hát tekintetes festő úr, én tiszta szívemből
csinálok egyet, ha nem veti meg. Hogy ne csinál-
nék, mikor az nekem nem kerül semmibe, csak
abba az öt krajczárba, akié elviszi a posta; de
hova küldjem?

Telep névjegyet vesz elő, a poéta megköszöni
és elteszi a csizma-szárába.
— Imre uram tudja, mi a szép, hát vezessen
minket oda, honnan legszebb kilátás nyílik a
Szamosra.

— Hát a Szamost keresik? Na mindjárt meg-
mutatom én. — Öszülő haját megsejmitja, kaszá-
jának helyét néz, s vidáman biztat, hogy közel
van az, csak gyalogosan kell menni. S valóban
néhány lépés után melegekedve mondja:

— Na itt van!
És a látvány oly fonséges, visszafojtott lélek-
zettel áll mindenki, azután egyszerre hangzik:
— Nagyszerű!

E hely neve a Szamos-él. Irtozatos mélység
szelén állunk, szakadozott sziklák fölött, lent a
mélységben ifju erővel, esattogó, morgogó zűgís-
sal tör elő a Szamos, ereje még nincsen kifáradva,
pályájának kezdetén, büszkén, küzdelemre készen
zuhog sziklamedrében előre. A szemben lévő oldál
gyönyörű fenyves erdő; a sudár fenyők egymás
mellé szorulva, egyenesen törnek; imitt-amott
sziklaecscok emelkednek merészen; a mely be-
vágásokban pedig mint egy fekete óriási sávoly,
úgy tűnik fel a fenyőtömeg.

Telep letelepszik és rajzol. A Szamos folyását
gyönyörű változatosságban követik a sötétkei
hegyhajlások. A mint egyik kanyarulatánál tekinti
az ember a Szamost, tökéletesen azt a hatást teszi,
mintha fodrosan fagyott volna be a folyam; távo-
labb még hóbarázdákat is vélünk látni a széttört
vizparányok fehérségében. A poéta a kifeszített
ernyő alá, Telep mellé húzódik.

— Tekintetes festő úr, nem lát ilyet a magyar-
országi! Tudom, mikor hatvankettőben nálunk
is volt egy inséges familia, hát mondom Dani
bácsónak, már mint a gazdának: — na jűjön ve-
lem ked is, nézze meg, honnan hozzuk a tüzelőt,
a ked szekerekéjére is felfér annyi, hogy az
asszonya megfűtőzhessik nála. «Jó lesz biz az»
— mondá ő, és megindulánk a kalibák felé. Mi-
kor odáig értünk és a temérek hó között a
fenyőfa zöldellett és im ide a mélységbe tekin-
tett, a kezét összezsapta, és azt kérdezte: «Hát
miféle isten teremtette ezt a helyet?» — «A jó
Isten. Nézze Dani bácsó ott alatt a fa, szállításuk
fel ide izibe.» — «Hogy onnan abból a mélysé-
ges pokolból a hátunkon hozzuk fel a fát? Csak
nem ettem bolond gombát! Hozza fel a ki oda
teremtette, de én, tudom, nem!» Bizony addig a
szempillantatig egy roz szót nem szölek neki,
mert hát instálom a házamban lakott, de erre
úgy megmeheztem, hogy azt mondtam: «Jól
van, hát akkor jűjön haza üres szekerral és
égesse el azt a fát, a ki alatt az én vállamról
hámolt le a bőr.» Erre nem szolt semmit, lebal-
lagott a Szamoshoz s néhány szilánkokkal fel-
hoza, de azután soha sem jűtt megnézni, huanan
van a tüzelő.

Az egyik «gazdaember» azt mutogatja, hogy
hol álltak a «bolond világban» a móczok és hol
a magyarok. A «béles torka» is (a Vasváry Pál
temetője) ide kélik a hegyhajlások között. A
másik gazda pedig mulatságosan beszél egy ma-
dáról, a mely épen ott repül a párijával a Szam-
os felett, és sokkal okosabb, mint sok ember, ő
mindig hallott az okos madáról, de sohasem
hitte, míg két látó szemével meg nem győződött;
szikla tövébe, puha moh közé temeti ez a madár
az érett mogyorót, kicsi gallyal jelzi s más év-
ben kaszáláskor szedi elő. A madárkák ott röp-
ködnek fejük fölött, zöldecs tollazatuk fénylik
s ha már olyan okosak, főlteszen róluk, hogy ne-
heztelnek ránk, a miért csöndes magányukat
fölvértük és épen egy mogyoró-bokorralja tele-
pedtünk le.

A Szamos zűgása egyre erősebb, valami őse-
rejt, megkapó fonség van e szilaj, tomboló mor-
molásban. A napsgúr más-más színeket sző a
sziklabérczek és fenyvesek fölött, a levegő olyan
üde és kimondhatatlanul nagyszerű, hogy az em-
ber egy más világban képzelet magát. A tele ko-
sarak és a kulacsok bámulatos gyorsasággal
ürülnek s még az is, a ki otthon alig érint va-
lami étket és e miatt sok zsembet is kap — ki-
tűnő étvágygal fogyasztja a fűre terített ele-
mőzsinát.

esik le, mely száz láb mély alapon nyugszik. Darucsígvál emelik az izzó vörös érczet az üllőre. Ide-oda forgatják, s az intező által adott jelre a «Fritz» mindannyiszor egy-egy gyöngye koppanással, vagy mennydörgésszerű csapással felel. Néha egy kalapács 300 hatalmas ütest is tesz egy perc alatt.

A Krupp-gyárban alkalmaztatni szokott próbák rendkívül szigorúak és esalhatatlanok. Ha egy rakodmány vasban csak egy hibás darab van, az egész visszavetetik. A legmagasabb fokú erőpróbnának különben semmi sem állhat ellent, sem vas, sem acél. De ezt csak ritka esetben alkalmazzák s rendszerint a próba oly fokozatok arányában történik, a melyek a kívánt célra kielégítőek. A mit az ágyúkészítő mint használhatlant visszalök, azt a vasúti sineknél és gőzkocsi-kerekeknél még kitűnően használhatják. A próbákat a munka minden előrehaladt stádiumában is újra és újra előveszik s néha felig már kész a gép, midőn egy kopogtatásra adott gyanus hang elég, hogy a meg nem felelő anyagot felrelokálják. E tekintetben Krupp mindig felette lelkiismeretes volt, s nem volt eset rá, hogy gyártmányában hibát lehetett volna felfedezni, kivéve azt, midőn egy kopogtatásra adott gyanus hang elég, hogy a meg nem felelő anyagot felrelokálják. E tekintetben Krupp mindig felette lelkiismeretes volt, s nem volt eset rá, hogy gyártmányában hibát lehetett volna felfedezni, kivéve azt, midőn egy kopogtatásra adott gyanus hang elég, hogy a meg nem felelő anyagot felrelokálják.

Oly féltékeny volt Krupp gyártmányai jó hírnevére, hogy nem rég Amerikából tetemes ávizhoz való acélt megrendelését utasította vissza azzal az indoklással, hogy nem lehet tudni, vajjon az alábbvaló ércvegyületek vagy munka nem kompromittálta-e az ő készítményei hiteletét. Krupp acélnak minden gyanun felül kell állnia. Ez volt sikerének igazi titka, ép úgy mint a készség minden áldozatra és beruházásra, mihelyt hasznos javítások tételéről, a legjobb ércanyag beszerzéséről s a tudomány színvonalán álló férfiak megnyeréséről volt szó.

Bámulatos az a nagyszabású berendezés, mely az esseni gyártelepet a modern ipar valódi csodájává avatja fel. 1553 nagy kemence működik itt, 450 gőzgép (összesen 18,500 lóerővel), 439 gőzkatlan, 1622 gépmű, 82 gőzkalapács, stb. 1648 kemencében naponta 3100 tonna kokszt és kőszén válik füsttől ők keményen át, melyek közül egy 280 láb magas és alja 30 láb átmérőjű. A mindennapi vízfogyasztás, melyről a Ruhr-folyóval való csatorna-összeköttetések gondoskodnak, fölmegy 24.700 köbméterre, 1778 acél lámpa van használatban s óránként 7¼ köbméter gáz ég el, bár ez a mennyiség most csökkent a villamvilágítás behozatala által. A munka csak vasárnapokon és két-három ünnepnapon szünetel.

Az óriási vállalat tulajdonosának s megteremtőjének megfizetett szorgalmáról s becsületéről a küzdelem hosszú évei alatt, szépen beszél az a saját maga által fogalmazott felirat, mely maig is álló szerszám születési helyét ékíti. A felirat így szól: «Ötven év előtt ez az egyszerű lakház volt szülőim hajléka. Remélem, hogy munkáim közül soha senki sem fogja átérni azokat a küzdelmeket, melyek a gyár megalapításához szükségesek voltak. Huszonöt évvel ezelőtt még kétség volt az a siker, mely végre — fokozatosan, de csodálatos módon — megjutalmazta a mult fáradásait, becsületet munkáját és kitartását. Vajha bátoritna ez a példa másokat is súlyos körülményeikben! Vajha emelne a tiszteletet a kicsiny kunyhók iránt, a részvétet a nagy csapások iránt, melyeket igen gyakran rejtgetnek magokban. Legyen a munka cselje a közjólét. Ha a munka áldást hoz, akkor a munka imádság. Igyekezzetek községünkben mindenki, a legkisebbtől a legnagyobbig, bölcsen és ésszerűen ez elven építeni fel s biztosítani szerencsés-jét. Ha ez megtörténik, legforróbb vágyam teljesül.»

Ma a szerény kunyhó egykori lakójának dús-gazdaságát az Essentől kevés távolságban álló gyönyörű Krupp-villa hirdeti felséges park közepette, honnan a legszebb kilátások egyike nyílik. De tulajdonosa demokratái érzelme és humanizmusa aztán sem változott soha. Krupp állhatatosan visszautasította mindig a leghizelgőbb alakban felajánlott kitüntetések is, pedig ő a német birodalomnak igazi kiegészítő része, hatalmas nagyságának támasza és tényezője volt. S ennek dacára abban az egyetlen egy esetben is, mikor kerülete által a Reichstagba jelöltetett, megbukott, — saját munkái buktattak meg

A ZUGI KATASZTRÓFA.

legnagyobb részt. De ő azért nem érzett haragot, mert tudta, hogy bukását nem népszerűtlenségének róhatja föl, hanem annak, hogy munkái a szociál-demokrata pártot foglalták állást, mivel törekvések és vágyaik az érdekek bensőbb solidaritására irányultak.

Szólnunk kell röviden valamit magáról a Krupp-ágyúról is, mely első sorban volt Krupp hírnevének és szerencséjének megalapítója. Az ágyúnak szánt acélt kezdetben nem egyéb ropant nagy rudnál, melynek nagyságáról fogalmat nyújthat az, hogy az 1851-iki londoni kiállításon egy angol cég fel millió sulyu acéltömeget állított ki, melyet «Monster Block»-nak nevezett el. Krupp aztán küldött egy 2½ millió font sulyt s nemsokára már ezt is messzire túlszárnyalta, a mennyiben utóbbi időben 75 tonnát nyomó tömegeket is állíthatott elő. Ezek az óriási darabok ezernyi apróbb, 50—100 fontos tömegekből voltak összetéve, de Krupp rendszerének ép az volt a kiválósága, hogy lehetetlen volt bennök a legkisebb egyöntetűség hiányt felfedezni. Az 1862-iki londoni kiállításon bemutatott 21 tonnás sulyu szétörve a legkisebb domborodást vagy folytonosság hiányt sem mutatva a nagyító üveg alatt.

Ezekből készül a Krupp-ágyú, előállításában egy egész műretek. A kalapács ütése alatt a képződő cső a legnagyobb tömörséget éri el, majd az eszterga alatt könnyedséget és matematikai tökélyt nyer tengelyében és kerületében. Huzamos ideig tartó olajban fűrészt után kerül fúrásra, a kellő kaliberű terjedelemben.

Egy ágyú gyűrűk sorozatából áll, csak hogy míg Amerikában s más országokban az ágyúcső forrasztott ércből készül, a Krupp ágyú csöve öntött acél darabokból van dolgozva, forrasztás nélkül, s az a broncek egyes vagy kettős rétegek vannak a csőre feszítve. A tömeg legvastagabb természetesen ott, a hol az explosív erő hatása a legnagyobb.

Az 1864-diki tapasztalatok, Poroszországnak Dániával folytatott háborújában, különösen tanulságosok voltak Krupp-ra nézve. Említettük, hogy néhány ágyúnak hátsó része szétrobbant. Ezt sokan a hibás acélnak tulajdonították, de ő sejtette, hogy a fenék szerkezetében rejlik a dolog. Két évig tartó kísérlet után Krupp arra az eredményre jutott, hogy a löporkamra mögötti ék hátsó része erősebb ha nem szögletes. Azt is kiderítette, hogy az egyes ék jobb mint a kettős, mert egyszerűbb és könnyen kezelhető s elég feszítést hozhat létre a bennlevő anyacsavar által. 1861-ben Krupp magáévá tette a svéd Walsendorf által feltalált egy ékű hátultöltő ágyút s azt osztrák használatra készítette, de Poroszországban a kettős rendszer maradt uralkodó egészen 1865-ig. Mindaddig folytak a javítások, míg egy Krupp-ágyú sem repedt meg. Az itt készült és használatba vett 18,000 ágyú között összevéve csak 22 repedt meg. Ezek közül 17 abból a 6400 ágyúból val, melyek az 1870-ben felhagyott rendszer szerint voltak szerkesztve. Az utóbb készültéknél csak 2300 közül egy repedt meg. Az utolsó francia-porosz háboru alatt, mikor oly roppant számú ágyú jött működésbe, és nem egy közülök 3000 lövest is tett, egy sem repedt meg s csak egy baleset történt, egy ágyúnál, melynél a fenékvárván nem volt szorosan zárva a tüzelés előtt. Itt a lőporkamra kellett, hogy legyen a hiba, mely szabályozza a zárvázat kihuzásának és betolásának mérvét.

A hadtudományok tanítói a vont öblű ágyúk czélszerűségét a csiga forgásával szokták bizonyítani, a meddig ez gyorsan forog, addig egyenesen marad. Ép úgy a forgó ágyúgolyó vagy bomba is megtartja irányát. Az is bebizonyult dolog, hogy minél sekélyebbek e vont öblök, annál nagyobb a pontosság. Jelenleg a Krupp-ágyúk öblei igen sekélyek, s a fenék felé szelekednek. Így a löveg ölműhelye fokozatosan nyomatik össze, tehát kevesebb erővesztéssel. A kamrának kissé nagyobb az átmérője, mint a csőnek, mely egyforma kaliberű.

A visszarugás kérdése is nagy figyelmet ébresztett Essenben s csodálni lehet, hogy Maxim rendszerét a visszarugás értékesítéséről nem ott fedezték föl. A visszarugó erő a Krupp-ágyúnál az ágyúcsőtől két glycerine-henger által van mellőzve, szeleiken átfurrt pistonokkal. A lökés ezeket a glycerin felé rúzza, mely a réseken keresztül hatol. Az angol ágyúnál a víz, az amerikaiaknál petroleum van hasonlóan fortlóra felhasználva. De a glycerin azért találtatott előnyösebbnek, mert hasadás esetében a glycerin lassabban szivárog el, semhogy hamar vesztisse erejét, továbbá nem oly könnyen fagy mint a víz s ruganyosabb.

A szerkezet könnyűsége az ágyúnál maga után vonta a kaliber növekedését is. Az esseni gyár gyűjteményes múzeumában van 10 hüvelyknyi ágyú 35-ös kaliberrel, azaz 35-ször oly hosszú, mint furatának átmérője — csak 21 tonna súlylyal. Mellékelve van hozzá egy 12 hüvelyk vaslemezről, két hüvelyk faburkolatból s még egy 8 hüvelyk vaslemezről tömören összeillesztett tábla, melyet az ágyú kilyukasztott. A 9-4 golyó 165 font löpporral lövetett ki, a távolság 491 láb volt s a hármás lemezen áthatolva a golyó egy mérföld s 642 yadot röpült azon túl. A modern ágyúteknikában is mindinkább veszt jelentőségéből a nyers tömegsúly s a növekvő terfogat az anyag finomsága által pótolja az erőt.

King mernők «Warships and Navies of the World» című művében a 71 tonnás Krupp-ágyút a leghatalmasabb hátultöltő ágyúnak nevezi, melyet valaha alkottak, s felébe helyezte a 100 tonnás Armstrongnak. A 71 tonnás 32 láb, 9 hüvelyk hosszú, legnagyobb átmérője 5 láb 6 hüvelyk, furata hossza, 28 láb, 7 hüvelyk, furata átmérete 15-75 hüvelyk, a löporkamra átmérője 17-32 hüvelyk. A két részből álló csőn 4 henger van s egy gyűrű a torkolatnál. 1: 45-ös egyenlő vont rovatkálással — huzagokkal van ellátva. Lehetséget elcsinálni míg a fenék el nincs teljesen zárva. A fenékvárván hátulja D forma kerekded. Töltése maximuma 485 font löpor, 1708-8 fontos löveget vive magával. Ez az ágyú, mely annyi erőtől összemorzsol, és csodával határos, hogy ily tömeg oly könnyen mozoghat — tökéletes ellentéte a kis hegyi ágyúknak, melyeket ösvérek hordanak, hátrán egyet-egyet, minden hozzátartozóval együtt.

A munka és tüke nagy mérvet öltött harca sem kerülhetne ki óriási üzletkiterjedése mellett Krupp Alfred figyelmét, s önzetlenül igyekezett kiegyenlíteni a mind mélyebbre való ellentéteket a kettő között. Az esseni gyártelep ugyazoklva intézményszerű megvalósítása mindazoknak a gyakorlati szükségeknek, melyeket a kor szelme a munkások helyzetében és aspirációiban megteremtett. Említve volt, hogy Krupp maga foglalkozott munkái lakásügyével is, s a lakások, melyeket számukra épített, három-négy ké-

AZ AMERIKAI KÉTFEJŰ CSODATEHÉN.

nyelmes szobából állanak, jó vízvezetékekkel. E lakások évi bére 33 ftról 90 ftrig terjed. A nőlen legényemberek szállóján a bér fejenként 40 kr. egy napra s a külön fogadóban 54 kr. A lakások egészségesek, kényelmesek, s mindegyikhez kert van, hol a gyermekek játszhatnak. Van egy-két fürdő is, bár ezek még kezdetlegesek, egy pár kórház, külön a ragályos betegeknek. Felekezeti közti ingyen iskola, s hat ipariskola is van még, ezek között kettő lányok számára, egy forint havi díj mellett, de a mely alól a szegényebbek fel vannak mentve. Több protestáns és katolikus templomot is épített Krupp munkái és családjaik számára.

Ujabban egy betegsegélyző- és nyugdíjalap is létesült, melynek minden munkás tagja kell hogy legyen; belépéskor mindenki egy fél napi bérért fizeti, s azonkívül bérével arányban álló évi díjt. De Krupp minden munkásának fele illetékét maga fizette. Betegség esetében ingyen orvosi kezelés és gyógyszer áll rendelkezésre, halál esetében pedig a temetési költségek fedeztetnek. Kitiűnő orvosok és sebészek állandó fizetéssel vannak alkalmazva, köztük egy szemorvos. A ki még két ftrót hozzátesz, családtagjai számára is ingyen gyógykezelést kap.

Ez alapján évi felesége 500,000 ftrót tesz ki, melynek kezelése egy hat tagú bizottságnak kezében van, melyet a munkások választanak, csak elnökét jelölte ki Krupp. Ebből nyugdíj illet mindenkit, a ki állandólag munkaképtelenné lett és ideiglenes segély azokat, a kik két orvos által bizonyították munkaképtelenségüket. A legmagasabb nyugdíj havi 50 ftr. az átlagos pedig 28 ftr. Az özvegyek átlagos nyugdíja 17—18 ftr.

Am Krupp személyes áldozatkészsége sem ismeret határokat. Senkisé fordulhatott hozzá a nélkül, hogy bajba jutott munkásain ne segítette volna. Hihetetlen az, a mit érdekében elkövetett, oleső díjtételeket is eszközölt ki számukra néhány életbiztosító társulatnál. De legfontosabb alkotása a fogyasztási szövetkezet. Ez egy nagy épület, mely huszonkét bolttal áll összeköttetésben a telep minden alkalmas pontjain. Ezekben minden szükségleteiket előállításai áron szerkeztetik be a munkások. Van köztük pékbolt, mézsírészék, ruhakereskedés, vas- és bútorkereskedés. Még jó szivarokról és egészséges sörről is van gondoskodva. Hét sörház van, egy tornacsarnok s egy gimnázium, s mind ez intézeteknek jótéteménye nem szorítokozik csupán a gyárral összeköttetésben levő egyénekre. Színház nincs, de két vendéglő teremben néha vándorszínészek tartanak előadásokat. Különbön hasonló házon kívüli időtöltésekre idő sincs, mert bár éjjeli munka kevés van a gyárban, a mindennapi 13 órai munka, melyből másfél óra esik étkészésre, sokkal jobban kimeríti a munkást, semhogy egyébre gondolna is, mint hogy családja körében kipihenje magát.

A békés munka és művei sajtószójasan összehangzanak a háborúk emberével, ki a modern

barbárság öldöklő szereit szolgáltatja a világnak. De Krupp bebizonyította, hogy míg ágyúi pusztulást okádvá járják a világot, ő bölcs intézkedéssel egy a háborúnál még sokkal fenyegetőbb korszakot, a szociális forradalmat volt képes munkái között a békés fejlődés törvényes útjára terelni.

A ZUGI HEGYOMLÁS.

Megrendítő — e szónak úgy szoros, mint átvitt értelmében megrendítő szerencsétlenség történt jul. 5-én Svájcban. A zugi tó partja beszakadt s Zug városából egy egész sereg ház omlott be a tóba, mely alkalommal sok ember vesztette életét.

A zugi tó a híres Rigi-hegy szomszédságában fekszik. A Zürichből a hegy felé menő utazó Zug városáig jó a vasuton, e város mellett van a nevezetes Tell-kápolna is s így minden svájci utazó jól ismeri e kis helyet, mely a legkisebb svájci kanton székhelye, de melynek ősrégi zárdái, templomai, városháza s mindenféle körülményeire a hatalmas kerek őrtornyok középkori jellegű kölcsönöznek. A város környéke szép uri házaival s gondosan ápoltt gyümölcsösök között fekvő nyaralóival igen kellemes s a turisták számára az útikönyvekben több gyógyhely és szép kilátás van e tájon csillagokkal megjelölve.

A katasztrófa az említett nap délutánján következett be. Már fél négy tájban észrevették, hogy a vasuti állomással szemben fekvő gőzhajókikötőnél a nemrég 80,000 ftr költséggel épült rakodópart körül a tó vize erősen hullámozni kezd s a kőfalak repedeznek. Csakhamar elvált és bedől a rakodó part egy része mintegy 80 láb hosszú s 30 láb széles földréteggel. A rendkívüli eset megtekintésére kijött emberek közül is vesztett egy. De ez még csak a kezdet vala. Egy haláskönyvből s egy ház voltak az első áldozatok s este 7 óra tájban hatalmas zaj közepette egyszerre 15 ház s mintegy 10 melléképület sülyedt el, köztök az ötemeletes «Zürcherhof» vendéglő, melyből csak a kőfalnak egy szöglete maradt meg a parton. Éjjel 11 órakor a harmadik s fél 1-kor a negyedik omlás következett. Egészben leve mintegy 150 méter hosszában a tó partján lévő külváros összes házai beomlottak, 21 egészen elsülyedt, 4 teljesen szét hullott s mintegy 600 ember lett hajléktalanná s körülbelül 70 ember tűnt el a habok között, köztök több olyan, kiket a kíváncsiság vagy a mentési vágy vonzott e helyre. Mentő csomagok is sülyedtek el, míg másfelől, szerencsés véletlen folytán, egy kisdédél bölcsőjében uszva találtak meg a víz felszínén. A kárt egy millió frankra becsülik s a szerencsétlenség annál nagyobb, mivel az elsülyedt házak egy része tűz ellen volt biztosítva, de vízveszély ellen, a melyre senki sem gondolt, természetesen nem. Több épületből már előre kiszállították a butorok egy részét, de a megmentett rész aránylag kisebb volt.

A katasztrófa bekövetkezését, különösen Heim, híres zürichi geolog kutatásai nyomán, annak tulajdonítják, hogy a város széle s a rakodó part a tó iszapjára volt építve s ez az ingatag talaj most megmozdult. További veszélyektől még mindig tartanak s ezért még 39 házat ürtettek ki. Zug városában már azelőtt is előfordultak hasonló szerencsétlenségek, s ezek között legnagyobb volt az 1435 március 6-án történt katasztrófa, midőn 26 ház, melléképületek, kőfalak s tornyok sülyedtek be a tóba s 60 ember vesztette el életét. Nem érdektelen megemlítenünk azt sem, hogy a zugi tó közelében van az a híres hely, a hol 1806-ban a Rigitől éjszakra fekvő Rossberg leomlása Golden városát s négy falut temetett el közel ezer lakossal, az összes házakkal, mintegy négy kilométer hosszúságban s egész új dombos és köszikkás vidéket alkotott az előbbi virányok helyén. A szép Svájc lakói gyakran szenvednek ily csapások alatt, de az új és új szerencsétlenségek nem riasztják vissza őket a haza földjéről: a hegylakók népe, mint a hazaszeretet mintaképe, ismeretes mindenütt.

KÉTFEJŰ TEHÉN.

A természet különös játéka a házi állatok világában nem tartoznak a ritkaságok közé. Emberemlékezet óta jegyzik ezeket öreg falusi emberek sárgult kalendáriumok lapjaira s a régi jó világ ugnevezett «ujságainak», mindig hálás emlékeiül szolgáltak az ilyes megtörtént vagy földi-csodák leírásai, abban a korban, mikor még politikailag nagyon keveset lehetett, a postai szolgálat felette lassú volt s csak ki tudja hányadik soron értesült hónapok mulva a világ arról, hogy a «Frantz király a Tureus császárnak háborút izent», vagy hogy «a tengeri pirátok fölgnyújtottak egy hollandus hajót» valahol.

Allati csodaszülöttek azóta is jönnek világra hébe-korba, tanuja a mi állatkerünkben levő háromlábú bornyú, József főherceg ajándéka, de már a természet rendje úgy hozza magával, hogy az ilyenek legtöbbször halva születnek, vagy világra jöttük után kevesse elpusztulnak belső szervezeti fogyatkozásuk következtében, mely képtelenné teszi őket hosszabb életre. Ebben a tekintetben azonban kivétel az itt bemutatott kétfejtű tehén, mely a rendkívüliségeknek más-különbön is házájában, Amerikában látott napvilágot, s szőnyalakja dacára életős és New-Yorkban több ideig volt kiállítva.

S valóban a csodaszerű ebben az állatban nem abban áll tulajdonképpen, hogy két fejrel született, hanem abban, hogy a rendellenesség dacára sikerült teljes épségben fölnevelni. A mi a különös tünenény élettani okát illeti, lehet, hogy fejlődése első idejében valami hasadás történt a nyakgerincoszlop előrészén, mely aztán a kettős fej kifejlődését idézte elő. Az bizonyos, hogy mindkét fej rendezen van kifejölve, csaknem egyforma nagy, csak miközöttük nem ugyanaz, a mennyiben csak a jobbfelet eső képes táplálékot fölvenni. A balfeletől ellenben önálló mozgásra nem képes, táplálék fölvetelére nem alkalmas, csak, mint mondják, azt a tapasztalatot tették rajta, hogy míg a jobboldali száj szalag, ez is fokozott mérvű nyálkiválasztást mutat.

Ugy látszik, hogy a két fej agyrendszere is különböző, a mint azt a koponya külső alkatából következtetni lehet. Feltűnő végül a külső é belseő szarvpár különböző formája is.

A SKÓT HÁZASSÁG.

Angol regények olvasói előtt egyáltalán nem ismeretlen a gretna-greeni kovács neve. Az említett kovács a skót határszelen lakott, a Londonból Edinburghba vivő nagy országút mellett s főfoglalkozása szerelmes párok összehadása volt. Az angol szigorubb törvény minden házasságnál megkövetelte a szülők beleegyezését. Skóciában elegendő volt, ha a pár egyetlen tanú előtt vagy írásban kijelentette házassági szándékát s azért száz és száz szerelmes igyekezett a skót határra szökni, hogy a gretna-greeni kovács előtt minden nehézség nélkül egy perc alatt ferj és feleség lehessenek. A nevezetes kovácsműhely, melyről lapunk is adott részletes ismertetést, képpel (pár évvel ezelőtt), ma már eltűnt, de az az érdekes hely, melyben oly sok szerelmi történet hősei vannak megörökítve, még most is megvan. Mióta Angliában a törvény megengedte,

